

ÉFESO KA WATWAT PEAPTUP PAULO EMUDUPMUBARARAKTUP

¹ Éfeso ka watwat, cartadup mubararağ ñon eywebeaptum. Deus ebekitkiyű eyju. Soat em eyju kũyjobit Jesus Cristo a'õ kay, ceweju eyju müg'i buye. Ñon Paulo. Jesus Cristo emumuju ñon Deus a'õbi.

² Deus wuyebay. Jesus Cristo wuykukukat.

— Bay, Éfeso ka watwat cuy ejukuk xipan — i ñon e'em Deus pe. — Ixeyű ağuymubabibin cuy eğu — i ñon e'em cebe.

³ Kabi beacat pe xipacat ūmūmap co'i ma soat em Deus xipacat ūmūm wuywebe dak. Kabi beayű buxim wuyju, Cristo eju müg'i wuyju buye. Imẽnpuye:

— Ên xipat cīcā — i juy ace Deus pe soat em ma — wuykukukat Jesus Cristo ebay be.

⁴ Ipi mügẽ'üm pima ma, Deus kuy wuynaẽ jebekitkiyüm. Cebekitkiyű wuyju Cristo eju müg'i wuyju buye.

— Soat tağ iisu jeedop ip oxe webekitkiyű — i juk o'e jewebe ma Deus. — Íkẽrẽat kuğ ğu ip jeedop oxe — i juk o'e jewebe ma.

Imẽn cuk wuynaẽ ixe xe wuykukpin puye.

⁵ — Jesus Cristo kay itabun puje, webekitkiyüm ip je'e — io'e Deus jewebe ma.

Imẽn Deus o'e, jexe wuykukpin puye. Ibikuy osunuy wuynaẽ ãm. Jemucokcok am cuk wuynaẽ.

⁶ Ipot ikukpin cīcā osunuy cexe. Imẽnpit jekpot

o'gudot wuykay wuydaxijo am tei'ūmat ūmūmap puxim. Imēneju:

— Ka'ūma ma ejo'iat xipacat — i juy ace cebe soat em. — Soat podi ma ēn xipacat ūmūm ocewebe — i dak cuy ace cebe.

⁷ Deus ikērēat o'ju'uk wuywebewi Cristo oe'ū wuywebeam puye. Gasū bit ixe ġebum ġu apēn cuk adi ikērēat aġugēğē iap kay. Soat podi ma ixe xipan wuykuğ. ⁸⁻¹⁰ Ibu'u ġu xipan wuykuk am. Soat em wuykuğ xipan. Soat podi ma itaybitbit ixe. Soan ma itaybit. ⁹⁻¹⁰ Imu'awero pin pima, soat webekitkiyū oğu'awero—soat ipi juacat, soat kabi beacat tak — i juk o'e Deus jewebe ma. — Cristo soat kukan je'e ġebuje bit — i juk o'e jewebe ma. — Kūyjobit jeedop ip ya'ō kay — io'e.

Kuy bima apēn imu'awero ojuy ip osunuy iap iba'arēm osodop soat xe wuyxe. Gasū bit iboap o'guwēn wuywebe.

— Cristo soat kukan je'e — i juk o'e wuywebe.
— Soat ma kūyjobin jeedop ip ya'ō kay — i juk o'e wuywebe.

¹¹ Soat ma jebapukpuğ wuywebe Deus bikuyap tag—apēn ixe juk adi o'e'eiap tag. Ixe juk wuynaē jebekitkiyūm Cristo eju wuyju mūğ'i buye. Je-bikuyap tag wuynaē.

— Teyūku otaē webekitkiyūm — io'e ipi muğē awap.

Imēnpuye juk wuynaē. ¹² Oceju juk koam ocetabut oce'e Cristo kay. Imēnpuye:

— Ka'ūma ma ejo'iat ya'ōbacaat — i oceju e'em Deus pe.

¹³ Eyju dak cuk eyetabut Cristo kay. Kawēn icēmat co buje Cristo kay juk

eyetabut epesop—kawēn idipat co buje, Deus wuydaxijojomap ekawēn co buje. Wuyju ma wuybutet mubarararağ wuybubut pe ijop cuy obubut i'e am soat pe. Imēnpuxim Deus tak jebiōğbuk muõmõm wuywebe “Teyūku webekitkiyū” i'e am soat pe. Jebiōğbuk muõmõm wuywebe apēn cuk adi o'e'e iap tağ. ¹⁴Wuyetaybit ajo Deus je'ğüm jebekitkiyū be iap acejat iam ibiōğbuk kuğ puye. Ixe ja'ǒbacaap ūmūm wuywebe ikērēat muğēap puxim. Imēnpuye wuyetaybit ixe xe acesop ikērēat kuğ ǵu iam. Imēneju:

— Ka'ũma ma ejo'iat xipacat — i juy ace cebe—Deus pe.

¹⁵ — Éfeso ka watwat itabut cīcā wuykukukat kay—Jesus kay — i juk o'e warara'acayū ocewebe. — Ikukpin warara'acayū kuğ ip—itabucayū kuğ — i juk o'e ip ocewebe.

¹⁶ Iboap awēğ tobuxik puje:

— Bay, ēn xipat cīcā. Éfeso ka watwat buywatwan ēn ixeyū be warara'acayū kuk am xipan — i ñon e'em Deus pe.

Obu'un pa'ore ma imēn i'e'e am cebe. Soat em eywebeam ñon kawēnwēn Deus eju. ¹⁷ Kawēnwēn ñon Deus eju—wuykukukat Jesus Cristo ebay eju. Ka'ũma ma ixe jo'iat idipat.

— Ebiōğbuk cuy eğuõm Éfeso ka watwat pe — i ñon e'em cebe.

Ibiōğbuk jeymutaybin cüğ ma eyeku am Deus etabutpe iam. Deus tak ǵubapuk eywebe ibiōğbuk. Eyetaybit epesop ixem apēn ixe ibikuy eywebe eyetaybit am ixem.

18 — Bay, ixeyū juy eğutaybin soat em exe jeedop ip iam — i ñon e'em Deus pe.

Ixe juk eynaẽ soat em jexe eydop am. Cexe eydopap wiwim eyju ̄gasū dak.

— Ixeyū juy eğutaybin xipat cīcāat eğuxipan iūm ãm ebekitkiyū be iam — i ñon e'em Deus pe. **19** — Soat podi ma a'õbaca iam cuy dak ixeyū eğutaybin — i ñon e'em. — A'õbacaap ūmūm soat pe ebekitkiyū be—itabucayū be iam tak cuy ixeyū eğutaybin — i ñon e'em.

20 Iboap a'õbacaan ma Deus Cristo o'̄gutait ce'ūap tomukadi. Waram o'̄gutait. O'̄guyu kabi kay.

— Soat kukan cuy eğuy oweju — io'e cebe—Cristo be. — Wağuywağōm cuy eğuy — io'e cebe.

21 Kabi be omuy ̄gasū Cristo. Soat podi ma ya'õbaca ixe. Soat kabi beayū kukayū kūyjobit ixe a'õ kay acā—ya'õbuyxiayū, ya'õcaayū dak, kariwaayū dak. Soat ip kūyjobit Cristo a'õ kay. Gasū ka'ũma ma ixe jo'iat ya'õbuyxi. Guyjom tak ka'ũma ma je'e ixe jo'ian. **22** Deus soat a'õbacaap o'̄gu'ūm ixeyū be kūyjobit am Cristo a'õ kay.

— Soat kukat okpot — i juk o'e Jesus kay itabucayū be. — Ka'ũma ma ixe jo'iat — i juk o'e cebe ip.

23 Wuya'a wuyjebit kukat. Wuya'a buxim Cristo dak itabucayū kukat. Imēnpuye itabucayū Cristo jebit puxim. Ixe Cristo soat em jebekitkiyū kuğ xipan—jekay itabucayū kuğ. Ixe-buxim wuyju dak soat kuğ xipan itabucayū kuğ soat kaka beayū kuğ, ixe wuykukat puye.

2

¹ Kuy bima bit juk adi eybu'u epesop Deus bikuyap tağ jeku am Deus a'õ kay kũyjobit'ũm puye, ikẽrẽat mujurũgrûg puye dak. ² Itabut'ũmat ekukuap puxim cuk adi epekuuku ikẽrẽat muğẽğem acã. Deus a'õ kay kũyjobit'ũmayü kukat a'õ kay epesop kũyjobit kabido dağayü kukat a'õ kay, ya'õbacaayü kukat a'õ kay. ³ Soat wuyju dak itabut'ũmayü ekukuap co'i ma juk adi ajekukuku. Wuyukpiwatpin ma juk adi ajekukuku ikẽrẽat mujurũgrûg. Ajo-muğẽ pin wuyxe iat muğẽğem cuk adi ajekukuku. Ajo-kay wuyju jewağuy pin iap kay dak cuk adi aceğebububu. Wuykap isu ma wuycokcok ikẽrẽat mujurũgrûg ãm ijodiat puye. Imẽneju Deus itakoma osunuy wuykay ikẽrẽat mujurũgrûg puye. Ipiat kuka o'supi'ajoat soat pe wuywebe. ⁴ Deus pit soat podi ma itabaidabotbot wuykay. Imẽnpuye ipiat o'supi'ajoat gu wuywebe. Soat podi ma wuykukpin cexe. ⁵ Imẽnpuye ixe juk adi wuymuisun. Ce'ūat puxim cuk adi acesop. Ikẽrẽat mujurũgrûg cuk adi ajekukuku. Ixe bit cuk wuymuisun. Kuy bima Deus waram ğuto Jesus o'ğutait ce'ūap tomukadi. Ja'õbacaam o'ğutait. Iboap a'õbacaam wuymuisusun tak Cristo eju wuyju mûğ'i buje. Deus kuy juk wuydaxijo warara'acat podi ma xipan wuykuğ puye. ⁶ Ixe juk wuymuisun ce'ūat mutaicap puxim. Wuymuyu jexe wuydop am Jesus Cristo eju mûğ'i wuyju jekukum puye.

— Kabi be soat kukayüm je'e ip webekitkiyü Cristo eju — i juk o'e Deus jewebe ma.

⁷ Ixe juk wuymuyu jexe wuydop am. Imēnpuye
ğuyjomayū je'e:

— Deus soat podi ma xipan wuykuğ, ikērēat
ağujurūğrūğ ma'ğu wuyju — i. — Ixeyū o'ğuyu
jexe jedop am Jesus Cristo oe'ü cebeam ip puye —
i je'e ip.

⁸ Deus wuydaxijojom xipan wuykuğ puye. Ixe
wuydaxijojom Jesus Cristo kay wuyetabun puje.
Tei'üma wuydaxijojoap. Deus emumuüm puxim
wuydaxijojoap teihe ǵu buye. ⁹ Deus wuydaxijojom
cüğ ma wuyekukuap tomuju ǵu. Imēnpuye:

— Deus cuk ocedaxijo cüğ ma oceju jekukum
puye — i'e ba'ore wuywebe. ¹⁰ Deus cuk wuy-
muğē. Gasū bit cuk wuymuwexat xipacat mu-
jurūğrūğ'ukayüm Jesus Cristo eju müğ'i wuyju
buye.

— Xipacat mujurūğrūğ'ukayüm ip jeedop Cristo
eju müğ'iyayū — i juk o'e Deus jewebe ma kuyje.

¹¹ Gebum cuy epesop apēn cuk adi warēmtağ ma
epukuku iap kay. Judeuyū ǵu eyju.

— Eyju jewedaypu'ağobixeedakatkacan
ǵu—oceju acā — i'e'em ip Judeuyū eywebe.
Jejebit pe ip takatkacap kuğ oceju Judeuyū iap
mubapuk am soat pe. Judeuyū xe eyokok epesop.
¹² Wūy ma juk adi epukuku Cristo wi kuy bima.
Powatwat puxim cuk adi epesop, Judeuyū'üm
puye—Deus emunaě'üm puye dak.

— Ön xipan jeykuk — i juk o'e Deus jebikitkiyū
be—Judeuyū be.

Eywebe bit imēn ǵu o'e. Deus xe soat em wuyetait
acesop iap wiwim ǵu juk adi epesop. Eyetabut ǵu
juk adi epesop Deus kay. ¹³ Kuy bima Deus wi wūy

jījā juk adi epesop eyetaybit'ūm ixem puye. Gasū bit cuk eydojot jetēg Cristo oe'ū korosa be eywebeam puye. Ixe xe ma eyju dopdom ġasū Jesus Cristo eju müg'i eyju buye. ¹⁴ Cristo wuymudin-udin. Judeuyū itakoma osodop Judeu'ūmayū kay. Wuyparakpe korara opop iap puxim cewaġōn'ūm ip osodop jewewekay. Cristo bit itakomaap o'gu'ūm korara muduap puxim. O'gu'ūm je'ū buje. Gasū bit pūg kadian ma o'e ip Judeuyū, Judeu'ūmayū dak. Pūg pe ma ip jewewekuğ o'e itakomaap oi'ūm puye. ¹⁵ Judeuyū itakoma osodop ip Judeu'ūmayū kay Moisés ekawēn tağ ġu ip oekuku buye—wuyawēwēap ekawēn tağ ġu.

— Moisés ekawēn tağ eyekukuap tomuju ġu eyju cūğ ma oxe — i juk o'e Cristo bit soat pe wuywebe.

Imēn cuk o'e je'ū buje. Kuy bima Judeuyū pūg kadi ġu osodop ip Judeu'ūmayū eju—xepxep kadi. Cristo eju müg'i jeku buje bit, pūg kadian ma ip o'e. Yağuyisu ip o'e Cristo ip o'ğudin puye. Itakoma ip jewewekay iap o'gu'ūm. ¹⁶ Wuyewewekay wuyetakomaap o'gu'ūm, korosa be oe'ū buye. Pūg kadian ma ixe juk wuymuwexat korosa be je'ūap tomuju—Judeuyū, Judeu'ūmayū dak. Ixe juk wuy-mubikuy Deus a'ō kay kūyjobit am. ¹⁷ Ipi ju jekop puje:

— Deus itakoma ġu eykay! Eykukpin cīcā cexe — i juk o'e Cristo.

Imēn ixe juk o'e eywebe—Judeu'ūmayū be—Deus wi wūyayū be. Ocewebe dak imēn cuk o'e Judeuyū be—Deus xeayū be. ¹⁸ Soat wuyajēm put wuyebay xe—Deus xe—Judeuyū, Judeu'ūmayū dak, Cristo kay wuyetabun puje. Wuyajēm put cexe pūgat

a'õbi—Deus biõgbuk a'õbi, Deus biõgbuk wuywebe buye.

19 Eyju Judeu'ũmayü. Gasü bit eyju wüyatka watwat puxim ŋu—powatwat puxim ŋu dak. Ocebuxim eyju dak Deus ebekitkiyüm epesop gasü—Deus badipyüm, Deus ka watwan. **20** Deus nuynuyap'a buxim wuyju. Uk'a muy pin pima, tuk'a diotpeat muymuy wuyju koap. Imẽnpuxim Jesus Cristo emumujujü cekawën o'guwēnuwēn koap, Deus ekawën muwēnuwēn'ukayü dak. Uk'a muy bima, wita'a muymuy wuyju wara'at'a mucemucemap'a. Jesus Cristo igo'a buxim. **21** Igo'a wara'at'a mucemucem uk'a yacem i'e am. Imẽnpuxim wuykukukat Jesus itabucayü a'õmucanucan. Imẽnpuye big ma wuyetabut cekay. Big ma wuyju xipan jewewekug. Big ma wuyju kũyjobit ya'õ kay. Uk'a buxim wuyju yadipat'a buxim. **22** Eyju dak Cristo eju mûg'i jekukum, Judeuyü ŋu ma'gu eyju. Imẽnpuye ocebuxim eyju dak Deus nuynuyap'a buxim epesop. Deus nuynuy eywebe, ibiõgbuk nuynuy eywebe buye.

3

1 Paulo õn—Jesus Cristo emunaẽ.

— Deus Judeuyü daxijojom acã ŋu. Judeu'ũmayü daxijojom tak — i õn e'em.

Iboap puye õn daomñnmñnap'a be. **2** Deus soat podi ma xipan okuğ. Imẽnpuye juk omuju jekawën muwēn ãm eywebe—Deus xe soat ikukpin cïcä iap ekawën muwēn ãm eywebe. Kuy eyetaybit apẽn cuk ixe omuju eykay iam. **3-6** Kuyje Deus o'jekawën jewebe ma.

— Kawēn idipat oğuju Judeu'ūmayū be dak — i juk o'e jewebe ma. — Jesus Cristo kay ixeyū etabun puje, ajo-ūmūm ñon webekitkiyū be iap je'jat ip — i juk o'e jewebe ma. — Pūg pe ma ip jewebot. Judeuyū eju jewebot ip — i juk o'e. — Wa'õ dağ oce Judeu'ūmayū be dak apēn cuk adi ocece Judeuyū be iap tağ — i juk o'e jewebe ma. Kuyje apēn pūg kadian je'e ip iap ekawēn o'guwēn ġu warara'acat pe. Iba'arẽm osodop soat xe iboap ekawēn. Gasū bit jemumujujuyū o'gutaybin iboap ekawēn—soat tağ ii-suayū. Jemunaeyū o'gutaybin jekawēn muwēnuwēn'ukayū dak. Je-biōğbuğ ip o'gutaybin. Owebe dak Deus kuy bima iba'arẽm osodop iap ekawēn o'guwēn. Kuy iboap ekawēntup o'tupmubararak yopītpīt. Wemudup-mubararaktup co buje, eyetaybit epe'e Paulo itay-bit kuy bima iba'arẽm osodop iap ekawēn Cristo ekawēn iam.

⁷ — Kawēn idipat cuy eğuwēnuwēn itaybit'ūmayū be — i juk o'e Deus owebe. Tei'ūmat puxim ja'ōbacaap o'gūm owebe kawēn idipat muwēn ām. Ja'ōbacaap o'gūm owebe imuwēn ām. O'gūm owebe yobogat ġu ma'ġu ñon. Ixe xipan okuğ puye acā o'gūm owebe. ⁸ Soat podi ma ñon yopīt ma Deus kayayū bodi ma. Owebe bit Deus o'e:

— Kawēn idipat cuy eğuwēnuwēn Judeu'ūmayū be — i. Imēnpuye:

— Soat podi ma Cristo xipan wuykuğ — i ñon e'em cebe ip. — Soat podi ma xipacat ūmūm wuywebe — i dak. ⁹ — “Kuyje Deus ibikuy osunuy soat kay jebekitkin—Judeuyū kay, Judeu'ūmayū kay dak,” i juy ece soat pe — i juk o'e Deus owebe, soat

muğēğē'ukat cuk o'e. — “Jebikuyap tağ Judeuyū daxijojom ğasū, Judeu'umayū daxijojom tak,” i juy ece soat pe — i juk o'e Deus owebe. Apēn Deus ibikuy osunuy iap iba'arẽm osodop soat xe kuy bima. Gasū acā ibapuk o'e. ¹⁰ Iba'arẽm osodop kuy bima. Gasū bit ade taxiyojo'ibiyū—Judeuyū, Judeu'umayū dak—soat kaka dağayū. Ixeyū jojom pima, kabi beayū itaybit je'e soat podi ma Deus itaybit iam.

— Deus acā itaybit soat kaka dağayū daxijo am — i je'e ip kabi beayū—ya'ðbuyxiayū, Deus ekawēn tojotjot'ukayū kukukayū dak.

¹¹ Ipi muğē awap Deus ḡebum osunuy jebekitkiyū kay. Soat ka watwat mutabun ojuy osunuy. Deus ebekitkiyūm o'e ip wuykukukat Jesus Cristo kay itabut ip o'e buye. ¹² Ixe Jesus Cristo eju müg'i wuyju, cekay wuyetabut puye. Imēnpuye wuyekawēnpi ğu Deus eju. Wuybisūsūn ğu kawēn ām ceweju. ¹³ Imēnpuye eyğuycūğ ğu epesop ipiat'ajojom ma'ğu õn daomūnmūnap'a be. Õn ipiat'ajojom cuk adi kawēn idipat oğuwēnuwēn eywebe buye. Õn kawēn idipat muwēnuwēn xipat osodop eywebeam. Õn daomūnmūnap'a be iap tak xipat eywebeam.

¹⁴ Apēn Deus soat kaka watwat o'taxijo jebekitkiyūm iap kay õn ḡebum pima, ocēğ'aecōğcōğ wuyebay wap “En soat podi ma xipat ocekay” i'e am cebe. ¹⁵ Deus xipan wuykuğ iap puxim soat wuyebayū jebekitkiyū kuğ xipan—kabi beayū, ipi dağayū dak. ¹⁶ Eywebeam õn kawēnwēn Deus eju. Ixe soat podi ma idip, ya'ðbaca dak. Imēnpuye:

— Bay, a'ðbacaap cuy eğūm Éfeso ka watwat pe

— i ñon e'em cebe. — Ebiõgbuk cuy ip eya'õmucan kûyjobit am ip a'õ kay — i ñon e'em cebe. ¹⁷ — Cristo juy jeeku ceweju ip itabut puye ip cekay — i ñon e'em cebe.

Kanabũ badi nabũ õmõmat puxim cuy epesop. Darem ãu warara'acat kuã epesop xipan—soat em ma.

— Bay, ibuywatwan cuy ip eãguy xipan ip jewekuk am, ya'õbacaam tak ip — i ñon e'em Deus pe. ¹⁸ — Ixeyü juy eãgutaybin apẽn Cristo xe ocekukpin iam — i ñon e'em cebe. — Soat ebekitkit cuy eãgutaybin iboam — i ñon e'em cebe. — Soat podi ma ocekukpin exe — i ñon e'em.

Apẽn Cristo xe ocekukpin iap imuweãün pa'ore ocewebe, yoboã cãcã buye.

— Apẽn ocekukpin cexe iam cuy eãgutaybin ip — i ñon e'em Deus pe. ¹⁹ — Itaybit ãu ip ikukpin cãcã ip exe iam — i ñon e'em cebe. — Apẽn ocekukpin exe iam ocetaybitbüt ã — i ñon e'em cebe. — Iboam cuy ip eãgutaybin — i ñon e'em cebe. — Iboam ip itaybin puje, ka'õma kay je'e ip. Icokcok cãcã je'e ip soat kukat puxim — i ñon e'em Deus pe.

²⁰ Deus pe soat i'e but. Wuyemuojuy bodi ma ixe iñumñm wuywebe. Wuyaãguygebuap podi ma dak iñumñm wuywebe. Ixe a'õbacaap kuã wuyju. Ixe ja'õbacaam soan e'em wuywebeam. Imẽnpuye:

— Ka'õma ma ejo'iat xipacat, idipat tak — i juy ace cebe.

²¹ Soat em ma: — Ka'õma ma ejo'iat xipacat — i'e'em jeedop ip Deus pe Jesus kay itabucayü. Imẽn i'e'em jeedop ip, soat em Jesus Cristo a'õ kay ip jekuku'ukayü. Ibu'u ãu ma ip je'e imẽn je'e am.

4

¹ Deus warara'acat podi ma xipan wuykug. Imēnpuye õn jeyawē. Daomūnmūnap'a be õn wuykukukat Jesus Cristo beam kapikpiğ puye. Deus kuy juk eynaē jebekitkiyūm cedağ ma eyeku am. Ixe bikuyap tağ cuy epeku. ² Yoboğan pin ġu juy epesop warara'acat muğuykukuap ojuy. Eya'ōtareğ ġu juy warara'acat epejukuk. Eyukpiceğem ġu juy epesop warara'acat kuğ. Jewebuywatwan cuy epesop. Irukpin cuy warara'acat epejukuk. ³ Deus biōgbuk bikuyap tağ jekukum pima, pūğ tağ ma kuka acewağuyguy. Kaba'ūm cuy epeyewekuk pūğ tağ ma eyewağuy am. ⁴ Jesus kay itabucayū pūğ tiwatwat ma. Pūğ ma omuy wuywebe ibiōgbuk—Deus biōgbuk. Pūğat wiwim soat wuyju—Deus xe acesop iap wiwim. Deus kuy juk wuynaē iboap wiwi am. ⁵ Pūğ ma wuykukukat. Pūğat kay wuyetabut. Pūğat ebekitkiyū oceju iap mubapuk am wuymubatisasanan. ⁶ Pūğ ma Deus. Pūğ ma soat ebay. Ixe soat kukat. Soat kake ixe a'ōbi. Soat tağ ixe kake.

⁷ Jekpiwatpin ma Cristo ja'ōbacaap ūmūm soat pe wuywebe. Iūmūm wuywebe wara'at tağtagtağ ma kapik am cebeam. ⁸ Imēn e'em Deus ekawēntup:

Jekay itakomaayū o'ğu'ūmiat puxim o'jeu kabi kay, i. Ya'ōbaca topibiyū o'tujuu jeweju taomūnmūnayū buxim, i. Ja'ōbacaap o'ğūm ijodiacat pe, i.

⁹⁻¹⁰ Koap ixe o'kop. Ijodi ma o'kop. Ipi tēğat pe o'kop. O'kop'iat ma waram ġuto o'jeu. O'jeu kabi kay soat kukan—ipi watwat kukan, kabi beacat kukan tak. Deus iboam wuymutaybin

pin osunuy “Ixe o'jeu” i'e buje. ¹¹ Ixe ma ja'õbacaap o'güm soat ijodiat pe. Pügpüg o'taẽ jemumujuyüm. Warara'acayü o'taẽ jekawẽn muwẽnuwẽn'ukayüm. Warara'acayü o'taẽ itabut'umayü mutabun am. Warara'acayü o'taẽ itabucayü kukayüm. Warara'acayü o'taẽ itabucayü mutaybitbit'ukayüm. ¹² Deus ja'õbacaap ūmüm soat pe jebekitkiyü be jewebeam ip kapik am. Ja'õbacaap ūmüm cebe ip warara'acayü mutabut am Cristo kay. ¹³ Ixe a'õbacaap kuğ pima; wara'at kaykaykay ğu acesop wuyetabun—Cristo kay acã. Jewewejo'i ma acesop wuyetabut cekay. Jewewejo'i ma acesop wuyetaybit Deus ipon. Itabun'isuat ekukuap puxim ğu ajeku—Cristo ekukuap puxim acã. ¹⁴ Bekitkit dao ma yağıymuwarururun. Wara'at kaykaykay ma ip itabut. Kabidoxixi bima kobe soat tağ jerekudekum tipodoyat tağ puye. Bekitkit puxim ğu juy ajop—kobe edekudekuap puxim ğu dak. Jewağıymuwarururun ğu juy ajop. Wuyetabun ğu juy ajop wuymuğuykukuku'ukayü a'õ kay. Cedağ ğu wuymutaybin ojuy ip. Wuymutabun ojuy ip napaap kay. Wuymuğuykuku ojuy ip kawẽn cüğ'umat kay. ¹⁵ Icẽmân cuy ace. Wuyewekukpin cuy acewewekuk. Cristo bikuyap tağ tak cuy ajeku soat em. Ixe wuya'a buxim. ¹⁶ Wuya'a wuyağıymucüğucüğ. Wuyewedap wuyjebit mucanucan. Wuyjebit tağ soat xipat pima, xipat ma acesop. Xipan tak wuyju aypapan. Imẽnpuxim Cristo wuykukukat. Wuyju ixe jebit tağat puxim. Cristo a'õbacaap kuğ pima, ikukpin jewewekuğ pima dak, biğ ma acesop wuyetabun Jesus kay; biğ ma ixe ekukuap puxim tak ajeku.

17 Imēnpuye ñon jeyawē wuyukukat a'obi. Deus itaybit'ūmat ekukuap puxim ġu juy epeku ġasū bit. Te'e ma ip jewaġuyġuy itabut'ūmayū. **18** Itaybit ġu ip Deus ekawēn. Kabiok taġtaġ'ukayū buxim ip. Itaybit'ūm cīcā ip. Kūyjobit'ūm cīcā dak ip. Imēnpuye ibu'u ip Deus pe jaġuymuisunan. **19** Isūsūn ġu ip e'em. Icokcok cīcā ip ikērēat mujurūğrūğap kay. Ibikuy jījā ip ikērēat mujurūğ ām. Wuysūsūnap mujurūğrūğxi jījā ip.

20 Eyju bit imēn ġu jekukum, Cristo ekukuam eyetaybit puye. **21** Cedaġ ma ixe juk adi oekuku iam kuy epeyekūyjo. Ixe eju mūġ'i wuyju jekukum. Soat em Jesus icēmān e'em iam kuy eyetaybit. **22** Kuy bima eymucokcok am acā soat pupum cuk adi epekukuku eyemumukaypinput pupum. Jewemuġuykukukum cuk adi epekukuku ikērēat mujurūğrūğ. Imēn jekuku'ukayū ikērē jījā Deus xe. Iisuat pu buje wuyju iokokat xikxiġ. Imēnpuxmin ikērēm eyekukuap cuy epeyepere. **23** Eyaġuyisum cuy epeku ġasū bit. Āġ cuy Deus jeyaguymuisun. Āġ cuy ixe jeyaġuyda.

24 — Ocaġuymuisun cuy ece — i juy epe'e Deus pe. Eyaġuyisum jekukum pima Deus ekukuap puxim epeku. Kawēn icēmat taġ epeku. Cūġ ma dak epeku. Ikērēat tak epeġugħe ġu.

25 Imēnpuye napa ġu juy epe'e'e. Soat wuyju ikitpitpiyū Cristo jebit'in wuyju buye. Imēnpuye icēm acā epe'e'e eyewewebe. **26** Ikērēat epeġujurūğ ġu juy eyetakomaap pibun. Kabiabun ġu juy eyetakomaap epejukuk. Dao ma juy expedidin. **27** Ibiōġbuk kērēayū kukukat pe

juy jeymuğuykukuan ḡu ikērēat mujurūg ām.
²⁸ Ibukuruk tūbit ibukuruğ ḡu juy jeenuy ḡasū bit. Jekapik cuy ḡasū bit jebubut pu am, cedağ ma jeku am. Ibukapiğ cuy jeenuy ikuğ'ūmat puywat am tak. ²⁹ Eyekawēnkērēm ḡu juy epesop—eyekawēntim acā. Eyekawēntim pima xipat je'e eyekawēn coco'ukayū be. Biğ ma ip jedop itabut Cristo kay. Jemumukaypinput ip jeejat Deus xewi. ³⁰ Deus biōgbuk ikērēat kuğ ḡu. Soat tağ iisu. Ixe juy epeğuğuycūğ ḡu. Soat eyju eyetaybit oceju Deus ebekitkiyū iam, Deus biōgbuk omuy eywebe buye. Ixe wuywebe buye, wuyetaybit ḡuyjom ikērēat kuğ ḡu acesop iam, Deus co'iayūm acesop iam. ³¹ Eya'ōpuruğ warara'acat kuğap cuy epeyepere. Eysapka'orem ḡu dak cuy epesop. Eyetakomām ḡu dak cuy epesop. Eya'ōberen ḡu dak cuy epeyekawēnwēn warara'acat kay. Warara'acat epejomuymuy ḡu dak cuy. Ikērēm ḡu dak cuy warara'acat epejukuk. ³² Xipan cuy warara'acat epejukuk. Eya'ōdidin cuy warara'acat epejukuk. Deus ġebum ḡu apēn cuk adi ikērēat ağujurūğrūgiap kay, Cristo wuywebewi ikērēat uk am oe'ū buye. Ixe buxim cuy epeyeğebu ḡu apēn wara'acat cuk adi ikērēm eykuk iap kay.

5

¹ Deus ebekitkiyū eyju. Eykukpin cīcā cexe. Imēnpuye ixe ekukuap co'i juy epeku. Xipan cuy epeyewekuk. ² Wünca ūmūm'uk osodop ip kuyjeayū pañ be Deus mucokcok am; Deus pe ikērēat uk'ukapteim tak. Imēnpuxim Cristo jekpiwatpin ma oe'ū ikērēat uk am wuywebewi. Deus icokcok

osunuy ixe e'ūap kay. Ixe e'ūap te'okuap puxim osunuy Deus xe. Apēn ixe wuykuğ iap puxim cuy epeyewekuk xipan.

³ Deus ebekitkiyū eyju. Imēnpuye warara'acat tayxi kaykay ġuu juy epesop—pūğ em tak ka'ūma, warara'acat itop kaykay ġu dak. Wuysūsūnap cuy epegugē ġu—pūğ em tak ka'ūma. Eyetabikukum ġu juy epesop warara'acat pubut kay. Iboam tak cuy epeyekawēn ġu. ⁴ Eyekawēnkērēm ġu juy epesop. Te'em ġu dak cuy epeyekawēnwēn. Eyekawēnwēn. Eyekawēnxim ġu dak cuy epesop.

— Bay, soat podi ma ën xipat — i bit cuy epe'e Deus pe soat em.

⁵ Cristo ebekitkiyūm ġu bit je'e ip aoyū xiayū, ağokatkayū xiayū dak; wuysūsūnap muğēğē'ukayū dak; itabikukuayū dak. Deus ka be ip jeōm ġu. Wuyetabikukuap deusbaroyū kay wuyetabucap co'i ikērē Deus xe.

⁶ Deus jetakomaap ġubapuk ja'ō kay kūyjobit'ūmayū be. Ipiat supi'ajoat cebe ip kūyjobit'ūm puye. Imēneju eyday'em'um cuy epesop te'e ma kawēnwēn'ukayū be eymuğuykuap puxim.

— Deus ipiat supi'ajoat ġu wuywebe ikērēat muğēğēm ma'ġu wuyju — i te'e ma e'em ip.

⁷ Ixeyū kay ġu juy eybureyūm. ⁸ Ikērēat mujurūğrūğ cuk adi epekuku kuy bima kabiok tağtag'ukat puxim. Gasū bit wuykukukat ebekitkiyūm epesop. Kabia dağ jekuku'ukat puxim eyju ġasū bit. Kabia dağ jekuku'ukat ekukuap tağ cuy epeku. ⁹ Kabia dağ jekuku'ukat xipacat mujurūğrūğ. Cūğ ma ip jekukum. Icēmān ip kawēnwēn. ¹⁰ Eyetaybin cuy epesop

wuykukukat mucokcok am. ¹¹ Warẽmtaḡ jekuku'ukayū burem ġu juy epesop—kabiok taḡtaḡxiayū burem ġu. Ixeyū juy epeyawē cedaḡ ma jeku am kabia daḡ jekuku'ukat puxim. ¹² Wuybisūsūn cīcā apēn ip iba'arẽm ikẽrẽat mujurūğrūğ iap muwẽn ām. ¹³ Kabia kay warẽmtaksuḡat tojot puje wuyetaybit ajo ijop iam. Imẽnpuxmin Cristo kay ixeyū dojot puje wuyetaybit ikẽrẽat kuḡ joyūku iam. ¹⁴ Cristo kay wuyetabut pima kabia daḡ jekuku'ukayū puximayūm acesop. Imẽnpuye kuyjeayū e'em:

Ixecat, ecewurūğ cuy, i. Ce'ū'ūayū dopdopap pewi juy eceu, i. Cristo jeymukabia, i. Cristo wuymukabiahām Cristo wuymuisusun iape.

¹⁵ Imẽneju ġebum cuy epesop eyekukuap kay warẽmtaḡ eyekukuap puxim. Eyağıy'ūm ġu juy epesop. Eyağıybabil ma juy epesop. ¹⁶ Kabia mupa'ūm'ūm ġu juy epesop, ḡasūacat ikẽrẽat mujurūğrūğ cīcā buye. ¹⁷ Eybidaodao ġu juy epe-
sop. Eyetaybin pit cuy epesop apēn wuykukukat ibikuy eyekuam iam.

¹⁸ Jewemuka'o'on ġu juy epesop. Eyka'o'o bima itabidaoayū buxim eyju. Āğ cuy Deus biōgbuk pit jeyaḡuydada. ¹⁹ Davi pibodo juy jebibododon epesop awerom pima. Jebibododon tak cuy epe-
sop “Cristo soat podi ma xipat” i'e pin pima wuykukukat pe; “Ocecokcok cīcā oceju ebek-
itkit puye” i'e pin pima dak cebe; “Cristo acā ocekukukat” i'e pin pima dak; eycokcok pima dak Cristo kay eyetabut puye; “Ēn xipat cīcā” i'e pin pima dak cebe. Jebibododon cuy epesop eycok-

cokap mubapuk am wuyukukat pe.

20 — Soat em ñen xipan ocekuğ, ocekukukat Jesus Cristo xe ocekukpin puye — i juy epe'e Deus pe—wuyebay be.

Imẽn cuy epe'e cebe, xipacat jebapukpuğ eywebe bima, xipat'ũmat jebapukpuğ pima dak. **21** Soat eyju ibuylim Cristo kuğ. Imẽnpuye kũyjobin cuy epesop eyewa'õ kay.

22 Tū'ũ'üyü, kũyjobin cuy epesop eyitopyü a'õ kay wuyukukat a'õ kayap puxim. **23** Apẽn Cristo itabucayü kukat iap puxim agókatkat tak jetayxi kuğ. Cristo itabucayü daxijojo'ukat. Itabucayü ixe jebit puxim. **24** Imẽneju juy itabucayü kũyjobit Cristo a'õ kay. Imẽnpuxim aoyü dak cuy jeedop jektop a'õ kay.

25 Tapupuyü, xipan cuy eytayxiyü epejukuk apẽn Cristo xipan itabucayü kuğ iap puxim. Jekpiwatpin ma oe'ü cebeam ip. **26** Oe'ü itabucayü be Deus bikuyap tağ jeku am. Itabucayü o'ğuisun jekawẽn kay kũyjobit am. O'ğuisun ip apẽn wuyju idibim jewebuwuywuy iap puxim. **27** O'ğuisun ip “Eyju eydip cīcā oxe” i'e am cebe ip. Cristo imẽn je'e cebe ip jexe yajẽm puje. Soat tağ ii-su je'e ip ixe xe yajẽm puje. Ikẽrẽat kuğ gu ip je'e. Ikokat kuğ gu dak je'e ip—idipat kuğ acã. Soat tağ xipat je'e ip. Xipat'ũmat kuğ gu dak je'e ip—pūğ tak ka'ũma. **28** A gókatkat cuy xipan jetayxi jukuk xipan jewekukap puxim. Xipan jetayxi kuğat xipan tak jewekuğ. **29** Ka'ũma ma xipan'üm jejebit kuğ. Jewemuykõnkõn wuyju. Xipan wuyju wujebit kuğ. Imẽnpuxim Cristo xipan itabucayü kuğ. **30** Wuyju Cristo jebit puxim. Apẽn xipan wujebit

kuğ iap puxim xipan cuy acewewekuk. ³¹ Imẽn e'em Deus ekawẽntup:

Imẽneju ağokatkat jebay iwaciwan, jexi iwaciwan tak jetayxi xe jeenuy am, i. Pūğ tağ ma ip o'e xerphepayū, i.

³² Iboaptup ekawẽn icẽmã̄n wuymutaybitbin. Wuymutaybitbin apẽn Cristo xipan itabucayū kuğ iam. Iboap iba'arẽm osodop wuyxe kuyje. Gasū bit ibapuk o'e wuywebe. Imẽnpuye juy iboap ekawẽn tağ cuy aceku. ³³ Iboaptup ekawẽn wuymutaybitbin apẽn cuy ajeku iam tak. Ağokatkat cuy xipan jetayxi jukuk xipan jewekukap puxim. Ayacat tak cuy ibuyxim jektop jukuk.

6

¹ Bekitkit, kũyjobin cuy epesop eyebay a'õ kay, eyxi a'õ kay dak. Cedağ ma eywebe ixeyū a'õ kay am, wuykukukat Jesus ikukpin eyxe buye. ² “Ibuyxim cuy eyebay epejukuk, eyxi dak” i'e buje, “Xipan õn tak jeykuk apẽn cuk adi oceceiap tağ” i dak o'e Deus. Wara'an yawẽwẽm pima:

— Xipan õn tak jeykuk — i'ũmgu o'e. ³ — Ibuyxim cuy eyebay epejukuk, eyxi dak xipan eydop am, ibun eydop am ipi ju — io'e Deus wuyawẽwẽm.

⁴ Cebayū, eya'õpuruğ ğu juy eyekpotpoyū epejukuk ixeyū mubu'unap puxim eya'õ kay. Ixeyū bit cuy epeğutaybitbin wuykukukat Jesus bikuyap tağ ceku am iam. Warẽmtağ ip ceku buje juy epeğukorẽm.

⁵ Tei'üm kapikpik'ukayū, kũyjobin cuy epesop eyekariwa a'õ kay—ijodiat a'õ kay. Eypararam

cuy epesop “Ap” i'e am cebe ip. Eyekariwa a'õmupubutbun āgu juy epesop. Jewexe āgu juy kūyjobin epesop ya'õ kay ip—icēmān. Ixeyū a'õ kay kūyjobin pima, Cristo a'õ kay dak eyju kūyjobit. ⁶ Eyekariwa eyjojom pima acā āgu juy xipan epeyekapik—eyjojom'ūm pima dak. Eyekariwa be “Ēn xipat” i'ead kudadam āgu juy xipan epeyekapik. Eycokcokap kuğ cuy epeyekapik cebeam ip. Deus bikuyap tağ cuy epeku wuykukukat Jesus peam kapikpik'ukat puxim. ⁷ Eycokcog cuy epeyekapik.

— Ijodiat peam acā āgu õn kapikpiğ—okukukat peam tak—kabi beat peam tak — i juy epe'e'e eywebe ma.

⁸ Wuykukukat xipacat je'ğūm soat pe xipan kapikpik'ukayū be xipan kapikpikapteim—kariwayū be, tei'ūm kapikpik'ukayū be dak. Warēmtağ kapikpik'ukayū bit warēmtağ ma je'jat. Gebum cuy epesop iboap kay.

⁹ Kariawayayū, xipan cuy eywebeam kapikpik'ukayū epejukuk. Imuparararan āgu juy ip epejukuk. Eyju, eywebeam kapikpik'ukayū dak wuykukukat ebekitkiyū—kabi beat ebekitkiyū. Wuykukukat pūğ pe ma soat kuğ xipan. Eyağuyba'ūm āgu juy iboap kay.

¹⁰ Wuykukukat soat podi ma ya'õbaca. Ka'ūma ma ixe jo'iat ya'õbacaat. Ixe a'õbacaap cuy epejat. Ikuğ pima ceweju mūğ'i epeku. ¹¹ Sorarayū kukat icaat ūmūm jebekitkiyū be yaokaap puxim. Cesay icaat ūmūm cebe ip. Payao buximat ūmūm tak. Imēnpuxim Deus ja'õbacaap ūmūm wuywebe xipan

wuyeku am. Imēnpuye: — A'ōbacaap cuy eğūm owebe — i juy epe'e Deus pe.

Ixe a'ōbacaap kuğ cuy epeku ibiōgbuk kērēayū kukukat a'õ kayap puxim. ¹² Sorarayū ma jenopagōgōm ijodiat eju ya'ōbacaap mu'ūm ojuy. Wuyju bit Deus kay'ūmayū a'ōbacaap mu'ūm ojuy jekukum. Kabiokbog tag jekuku'ukayū a'ōbacaap mu'ūmap ojuy wuyju jekukum. Ipi dağ gu ip jekukum—kabi be ma. Ade jījā ip. Itakoma jījā ip wuykay. Wuymuy'ū pin ip. Ixeyū a'ōbacaap mu'ūmap ojuy wuyju jekukum. ¹³ Imēneju, Deus a'ōbacaap cuy epejat sorarayū be icaat puap puxim. Deus a'ōbacaap kuğ pima, ikērēat muğēğē'ukayū je'e ğu wuywebe. Wuykay itakomaayū dak kuka wuyaoka ğu. Wuypararam ğu dak kuka ace cebuxim ip. Wuyetabucap kuka acepere ğu dak.

¹⁴ Sorara buxim cuy epeku soat icaat kukat puxim. Icaat muõm pin pima, sorara jesay mukirikiriğ jekpumūnpum. Imukirik'ūm pima, iba'ore kuka o'e icaat muõm ãm. Icēmān cuy epeyekawēn. Icēmān kawēnwēn pima, jekpumūnpu kukat puxim kuka ajop. Icēmān cuy acekawēn warara'acat pe wuymuyuyap puxim. Cedağ ma juy epeku. Cedağ ma jekukum pima, jekūm'a eju icaat kukat puxim kuka ajop. Cedağ ma juy ajeku warara'acat pe wuykukukat Jesus muymuyap puxim. ¹⁵ Eycokcoğ cuy epesop kawēn idipat muwēn ãm warara'acat pe. Imuwēn pu'u'ūm pima, jei be icaat kukat puxim kuka ajop. ¹⁶ Eyetabun cuy epesop Jesus kay. Cekay wuyetabut pima, jewap icaat kukat puxim kuka ajop. Sorarayū isopat kuğ osodop jedop'abi

be wara'at kadiacat wūywūy ãm. Imẽnpuxim ikẽrẽat mujurũgrûg'ukayû kukukat wuykaykay jijã wuymubu'unap ojuy Jesus kay. Jesus kay wuyetabut pima bit, wuymubu'un pa'ore kuka o'e cebe. ¹⁷ Guyjom Jesus co'iyum acesop Deus wuydaxijojom puye. Iboap cuy epejowiwi jijã. Iboap wiwim pima, jabe icaat kukat puxim kuka ajop. Sorara jepayao kuñ osunuy jaokaap puxim. Deus ekawẽn payao buxim. Deus biõgbuk jekawẽn ūmum wuywebe ikẽrẽat kukap puxim. Cekawẽn kay ñebum pima, payao kukat puxim kuka ajop. ¹⁸ Kawẽnwẽn'uñ cuy epesop Deus eju. Wuybuywatwacap cuy epejoojuy cexewi. Soat em cuy epeyekawẽnwẽn ceweju. Kawẽnwẽn pima, ãñ cuy Deus biõgbuk jeyaguydada. Ceweju kawẽnwẽn pima, xexen ñu juy epesop, eyetabëg ma. Eybu'um ñu juy epesop kawẽn ãm ceweju. Soat em cuy epeyekawẽnwẽn Deus eju. Soat peam cuy epeyekawẽn cebekitkiyû beam. ¹⁹ Owebeam tak cuy epeyekawẽn ceweju.

— Bay, Paulo juy egyptaybin kawẽn muwẽn ãm — i juy epe'e'e Deus pe. — Ixe juy eya'õmucanucan iparara'uma kawẽn idipat muwẽn ãm — i dak cuy epe'e'e cebe.

Iboap ekawẽn iba'arẽm osodop kuy bima. Gasû bit ibapuk o'e. ²⁰ Wuykukukat Jesus a'õbuywatwat'ukat õn. Gasû bit õn daomñnmñnap'a be, kawẽn idipat muwẽnuwẽn ojekuku buye. Imẽnpuye owebeam cuy epeyekawẽnwẽn Deus eju.

— Bay, a'õbacaap cuy eñum Paulo be ya'õcam ekawẽn muwẽn ãm — i juy epe'e cebe.

²¹ Wuykitpit Tílico wawëg ñuwẽn eywebe. Eyetaybin cuy epesop apẽn õn e'em iam. Ixe

Tícico ikukpin cīcā wuyxe. Soat em kapikpiğ wuykukukat peam. Wara'at kaykaykay ġu itabut—wuykukukat kay acā. ²² Imēnpuye ixe oğuju eykay. Ixe apēn oceju iap ġuwēn eywebe. Ocawēğ tobuxik puje eycokcok epesop.

²³ Deus eju ñon kawēnwēn eywebeam—wuyebayat eju.

— Éfeso ka watwat ağuymubabibin cuy eğu — i ñon e'em cebe. — Esubuywan cuy ip xipan jewekuk am — i ñon e'em cebe. — Esubuywan cuy ip biğ ma itabut am Jesus kay — i ñon e'em cebe.

Imēn ñon e'em Deus pe, wuykukukat Jesus Cristo be dak.

²⁴ — Bay, xipan cuy soat epejukuk wuykukukat kayayū, Jesus Cristo kayayū—soat em Jesus kay ġebumayū — i ñon e'em Deus pe.
Ibūrū ma.

**Deus ekawẽntup Kawẽn iisuat ekawẽn
New Testament in Mundurukú (BR:myu:Mundurukú)**
copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mundurukú

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mundurukú [myu], Brazil

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mundurukú

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
82289dff-6b79-5335-974c-563b93a888ae